

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

БАКАЛАВР

Кафедра політичних наук і права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова НМР факультету урбаністики та просторового планування

Алірза МАМЕДОВ

28 серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ВК03, 04, 10 Гендерна політика

шифр	назва спеціальності, освітньої програми
052	Політологія
	Політичний менеджмент

Мова викладання: українська

Розробники:

Сердюк Н.А., д.ю.н., професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політичних наук і права

Протокол № 2 від 28 серпня 2024

Завідувач кафедри

(підпис)

Євген ПЕРЕГУДА

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024

ВИТЯГ З РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ 2024-2025 н.р.

Шифр	Назва спеціальності, освітньої програми	Форма здобуття ВО										Форма контролю	Семестр	Погодження заступником декана факультету	
		Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	Аудиторних			Самостійна робота	КП	КР	РГР	Конт.роб				
				Разом	лекції	лаборатор									практичні
052	~~Право~~ (Політичний менеджмент)	3	90	30	14		16	60				1	3	3	
		3	90	30	14		16	60				1	3	5	

Шифр	Назва спеціальності, освітньої програми	Форма здобуття ВО										Форма контролю	Семестр	Погодження заступником декана факультету	
		Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	Аудиторних			Самостійна робота	КП	КР	РГР	Конт.роб				
				Разом	лекції	лаборатор									практичні
081	~~Право~~ (Політичний менеджмент)	3	90	20	6		14	70				1	3	4	

Анотація. Мета та завдання освітньої компоненти

Мета курсу:

- Ознайомити студентів з основними поняттями та принципами гендерної політики.
- Надати студентам знання про міжнародні стандарти гендерної рівності та законодавство України про гендерну рівність.
- Розвинути у студентів навички аналізу гендерних аспектів різних сфер життя.
- Сформувати у студентів розуміння важливості гендерної рівності для розвитку суспільства.
- Підготувати студентів до практичної роботи у сфері гендерної політики.

Завдання курсу:

- Навчити студентів: Розрізняти поняття гендеру, гендерної рівності та гендерної дискримінації. Визначити основні міжнародні стандарти гендерної рівності. Проаналізувати законодавство України про гендерну рівність. Визначити гендерні аспекти у різних сферах життя, таких як політика, економіка, освіта, охорона здоров'я, сім'я, шлюб, насильство тощо. Застосовувати гендерний підхід до аналізу проблем суспільства. Розробляти гендерно чутливі політики та програми. Захищати права жінок та протидіяти гендерній дискримінації.
- Розвинути у студентів: навички критичного мислення; навички аналізу інформації; навички письмового та усного спілкування; навички роботи в команді; навички дослідницької роботи.
- Сформувати у студентів розуміння важливості гендерної рівності для розвитку суспільства; відповідальне ставлення до гендерних питань; готовність до практичної роботи у сфері гендерної політики.

Курс "Гендерна політика" буде корисним для студентів, які цікавляться:

- Гендерними дослідженнями.
- Правами людини.
- Соціальною політикою.
- Юридичною практикою.
- Державним управлінням.
- НУО та громадянським активізмом.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- Основні поняття гендерної рівності та гендерно обумовленого насильства, розуміти терміни "гендер", "гендерна рівність", "гендерно обумовлене насильство", а також знати їхні різні трактування та контексти застосування.
- Міжнародні стандарти з гендерної рівності: основні міжнародні документи, що регулюють питання гендерної рівності, такі як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), Пекінська декларація та Платформа дій, Стамбульська конвенція.
- Національне законодавство з гендерної рівності: закони України, що гарантують гендерну рівність, такі як Конституція України, Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству".
- Систему інституцій, що забезпечують гендерну рівність, розуміти структуру та функції органів державної влади та громадських організацій, які займаються питаннями гендерної рівності.

- Механізми захисту прав людини у сфері гендерної рівності, а також повинен знати, як можна захистити свої права та права інших людей у випадку гендерної дискримінації або гендерно обумовленого насильства.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

- Аналізувати та критично оцінювати інформацію з гендерних питань, розпізнавати гендерні стереотипи та упередження, а також формувати власну думку з цих питань.
- Застосовувати знання про гендерну рівність у своїй навчальній та професійній діяльності, а також у повсякденному житті.
- Захищати свої права та права інших людей у випадку гендерної дискримінації або гендерно обумовленого насильства.
- Спілкуватися з людьми на гендерно-чутливий спосіб так, щоб не використовувати гендерні стереотипи та упередження.
- Сприяти гендерній рівності у своєму оточенні (своєму навчальному закладі, на роботі та вдома).

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Пререквізити: (дисципліни-попередники, які необхідно вивчити, щоб слухати цей курс): «Вступ до спеціальності»

Електронне навчально-методичне забезпечення дисципліни розміщено на Освітньому сайті КНУБА <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3135>)

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.
Загальні компетентності	
ЗК1	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
Фахові компетентності	
СК1	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК3	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК6	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК9	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПРН1	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
ПРН8	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
ПРН10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
ПРН13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Зміст курсу

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування гендерної політики

Тема 1. Вступ до гендерної політики та права (4 год)

Поняття гендеру, гендерної рівності та гендерної дискримінації. Гендер як соціальний конструкт, який визначає ролі, поведінку, очікування та можливості, пов'язані з чоловіками та жінками в певному суспільстві. Рівні права чоловіків та жінок, свободи, можливості та відповідальність у всіх сферах життя. Гендерна дискримінація як форма розрізнення, обмеження або позбавлення прав та свобод людини на основі її статі. Пряма та непряма Гендерна дискримінація.

Форми гендерної дискримінації: економічна, політична, соціальна, сексуальна.

Історичний розвиток гендерних ідей та права. Виникнення гендерної політики. Протофемінізм (XVII-XVIII ст.). Суфражизм (XIX-XX ст.). Фемінізм XX-XXI ст. Основні міжнародні документи з гендерної рівності: Декларація про права людини та громадянина (1789); Всесвітня декларація прав людини (1948); Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) (1979); Пекінська платформа дій (1995)

Етапи розвитку гендерної політики в Україні: радянський період. період незалежності. сучасні виклики та завдання. Виклики та завдання України у сфері гендерної рівності.

Роль громадянського суспільства у гендерній політиці. Громадянське суспільство як сукупність незалежних від держави організацій та інституцій, які діють у сфері політики, економіки, культури, освіти та інших сферах суспільного життя.

Функції громадянського суспільства у гендерній політиці. Адвокація гендерної рівності. Моніторинг та оцінка гендерної політики. Надання послуг з гендерної освіти та консультування. Підтримка жертв гендерної дискримінації та насильства. Залучення громадян до процесів прийняття рішень з гендерних питань.

Організації громадянського суспільства, які працюють у сфері гендерної політики в Україні: Українська мережа жінок, Центр "Жіночі перспективи", Асоціація жінок-юристів "ЮрФем", Український фонд гендерної рівності

Роль гендерної політики у соціально-економічному розвитку. Вплив гендерної нерівності на соціально-економічний розвиток: зменшення економічного потенціалу країни; зростання бідності та соціальної нерівності; погіршення здоров'я та освіти населення; підвищення рівня злочинності та насильства.

Переваги гендерної рівності для соціально-економічного розвитку: зростання економічного потенціалу країни; зменшення бідності та соціальної нерівності; покращення здоров'я та освіти населення; зниження рівня злочинності та насильства

Успішна гендерна політика, які сприяли соціально-економічному розвитку у країнах: Руанда, Ісландія, Фінляндія. Перспективи реалізації гендерно-чутливої політики в Україні?

Виклики та завдання гендерної політики в Україні. Патріархальні стереотипи та упередження. Сприйняття гендерних ролей як жорстко фіксованих. Віктимізація жінок та применшення їх ролі у суспільстві. Негативне ставлення до гендерної рівності. Недостатнє фінансування гендерних програм та проєктів. Відсутність політичної волі для реалізації гендерної політики. Недооцінка важливості гендерної рівності для розвитку країни.

Слабкість інституційного забезпечення гендерної рівності. Недосконалість законодавства у сфері.

Практичне заняття (4 год.):

1. Поняття гендеру та гендерної рівності
2. Історичний розвиток гендерних ідей та права
3. Роль громадянського суспільства у гендерній політиці
4. Роль гендерної політики у соціально-економічному розвитку
5. Виклики та завдання гендерної політики в Україні

Тема 2: Засади гендерної рівності (4 год.)

Конституційні принципи гендерної рівності. Стаття 32 Конституції України: гарантує рівні права та свободи чоловікам та жінкам; забороняє будь-яку дискримінацію за ознакою статі; зобов'язує державу вживати заходів для забезпечення гендерної рівності. Інші конституційні положення, що стосуються гендерної рівності: право на шлюб, сім'ю, материнство, батьківство; право на освіту; право на працю; право на соціальний захист. Гарантії гендерної рівності. Стратегія розвитку гендерної політики в Україні на період до 2025 року. Національний план дій з питань гендерної рівності на 2021-2025 роки.

Законодавство України про гендерну рівність. Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству": визначає поняття домашнього насильства; встановлює механізми запобігання та протидії домашньому насильству; забезпечує захист жертв домашнього насильства. Закон України "Про гендерну рівність прав та можливостей чоловіків та жінок": визначає основні принципи гендерної рівності; встановлює заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя; забороняє гендерну дискримінацію.

Інші закони України, що стосуються гендерної рівності. Цивільний кодекс України. Кримінальний кодекс України. Кодекс законів про працю України. Закон України "Про освіту".

Міжнародні стандарти гендерної рівності. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW). Основні положення CEDAW. Заборона дискримінації за ознакою статі у всіх сферах життя. Рівні права та можливості для чоловіків та жінок. Державні зобов'язання щодо забезпечення гендерної рівності. Ратифікація CEDAW Україною. Звіт України про виконання CEDAW. Рекомендації Комітету CEDAW Україні. Вплив CEDAW на правове регулювання гендерної рівності в Україні. Внесення змін до законодавства. Реалізація гендерної політики.

Пекінська платформа дій. Основні положення Пекінської платформи дій. 12 критичних сфер для досягнення гендерної рівності. Стратегічні цілі та завдання. Заходи щодо реалізації Пекінської платформи дій. Вплив Пекінської платформи дій на Україну. Розробка та реалізація Національного плану дій з питань гендерної рівності. Створення інституційних механізмів для забезпечення гендерної рівності. Збільшення участі жінок у політичному та економічному житті. Виклики та перспективи реалізації Пекінської платформи дій в Україні.

Інші міжнародні стандарти гендерної рівності. Загальна декларація прав людини. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Резолюції Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності.

Судова практика з питань гендерної дискримінації. Рішення судів України з питань гендерної дискримінації. Справи про дискримінацію за ознакою статі на роботі; про домашнє насильство; про гендерно обумовлене насильство; про гендерну дискримінацію в освіті.

Роль судової практики у забезпеченні гендерної рівності. Формування правової

позиції щодо гендерної дискримінації. Захист прав жертв гендерної дискримінації. Забезпечення верховенства права та гендерної справедливості

Інституційні механізми забезпечення гендерної рівності. Рівні реалізації гендерної політики. Національний рівень: Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту; Уповноважений Верховної Ради з прав людини; інші центральні органи виконавчої влади. Регіональний рівень: Департаменти у справах сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрацій; Гендерні радники при облдержадміністраціях. Місцевий рівень: Відділи гендерної політики та гендерні радники в органах місцевого самоврядування; громадські ради з гендерних питань; жіночі громадські організації

Функції та повноваження інституційних механізмів. Розробка та реалізація державної політики у сфері гендерної рівності; моніторинг та оцінка гендерної ситуації в країні; забезпечення координації діяльності з гендерних питань; співпраця з міжнародними організаціями та проектами. Національна стратегія розвитку гендерної політики в Україні на період до 2025 року. Національний план дій з питань гендерної рівності на 2021-2025 роки.

Реалізація державної політики у сфері гендерної рівності на регіональному рівні; надання методичної та консультативної допомоги місцевим органам влади з гендерних питань; сприяння розвитку гендерно-орієнтованих програм та проєктів.

Розробка та реалізація місцевих програм та стратегій гендерної рівності; забезпечення гендерно-орієнтованого бюджетування; надання гендерно-орієнтованих послуг населенню; підвищення обізнаності та залучення громадськості до гендерних питань.

Виклики та шляхи вдосконалення інституційних механізмів. Забезпечення належного фінансування діяльності інституційних механізмів. Підвищення кваліфікації та професійного розвитку фахівців з гендерних питань. Покращення координації діяльності різних зацікавлених сторін. Підвищення обізнаності населення про гендерну рівність та залучення його до процесу прийняття рішень.

Важливість інституційних механізмів для забезпечення гендерної рівності. Вдосконалення та зміцнення інституційних механізмів. Роль громадянського суспільства в процесі інституційних механізмів для забезпечення гендерної рівності.

Практичне заняття (4 год.):

1. Конституційні принципи гендерної рівності
2. Законодавство України про гендерну рівність
3. Міжнародні договори та конвенції у сфері гендерної рівності
4. Судова практика з питань гендерної дискримінації
5. Інституційні механізми забезпечення гендерної рівності

Змістовий модуль 2. Механізми реалізації гендерної політики в Україні та світі

Тема 3: Аспекти гендерної рівності у різних сферах життя (4 год)

Гендерна рівність у політичній сфері. Представництво жінок у парламентах світу. Жінки на керівних посадах у державних органах влади. Участь жінок у виборчих процесах.

Причини гендерної нерівності у політиці. Гендерні стереотипи та упередження. Дискримінація за ознакою статі. Нестача доступу до ресурсів та можливостей. Незбалансований розподіл домашніх обов'язків.

Наслідки гендерної нерівності у політиці. Недопредставленість інтересів жінок у політичних рішеннях. Неефективність державної політики у сфері гендерної рівності. Послаблення демократії та верховенства права.

Заходи щодо подолання гендерної нерівності у політиці. Забезпечення рівного доступу до ресурсів та можливостей. Запровадження квот для представництва жінок у політиці. Підтримка жіночих політичних партій та рухів.

Роль міжнародних стандартів у забезпеченні гендерної рівності у політиці. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW). Пекінська платформа дій. Резолюції Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності.

Практика з подолання гендерної нерівності у політиці в Норвегії, Ісландії, Фінляндії, Руанді, Мексиці.

Виклики та перспективи подолання гендерної нерівності у політиці в Україні. Вплив децентралізації на гендерну рівність у політиці. Фінансові та кадрові обмеження. Координація та співпраця між різними зацікавленими сторонами

Засади гендерної рівності у шлюбі, спадкоємства та захисту від домашнього насильства. Гаранті рівних прав та обов'язків подружжя. Заборона дискримінації за ознакою статі у шлюбі. Цивільний кодекс України. Сімейний кодекс України. Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству".

Правові аспекти гендерної рівності у батьківстві та материнстві. Спільна відповідальність батьків за виховання та утримання дітей. Рівні права та можливості батьків у реалізації своїх батьківських обов'язків. Захист прав дітей від дискримінації за ознакою статі. Батьківські права та обов'язки. Визначення батьківства. Право на виховання та утримання дітей. Право на спілкування з дітьми.

Державна підтримка батьківства та материнства. Сімейні виплати та пільги. Відпустки для догляду за дитиною. Доступні та якісні дитячі дошкільні заклади.

Захист від домашнього насильства на ґрунті гендеру. Поняття домашнього насильства. Механізми запобігання та протидії домашньому насильству. Захист жертв домашнього насильства. Заходи щодо захисту від домашнього насильства. Судовий захист. Надання допомоги та підтримки жертвам домашнього насильства. Проведення профілактичної роботи з питань запобігання домашньому насильству. Правові аспекти гендерної рівності у спадкоємстві. Забезпечення рівних прав спадкування для чоловіків та жінок. Захист права членів сім'ї на спадкування.

Проблеми гендеру в спорті: нерівність у оплаті, обмежений доступ до ресурсів, до якісної підготовки, спорядження та фінансування. Сексизм та дискримінація дискримінація з боку тренерів, суддів, колег та вболівальників.

Нововведення на Олімпіаді в Парижі:

Збільшення кількості жіночих дисциплін; рівні умови участі для спортсменів незалежно від їхньої статі та гендерної ідентичності; більша увага до питань сексуальних домагань; інклюзивність та відкритість для спортсменів з різноманітним досвідом та походженням.

Гендерна рівність у сфері праці та зайнятості. Рівна оплати праці для чоловіків та жінок. Заходи щодо полегшення поєднання роботи та сімейного життя. Роль соціальних партнерів у забезпеченні гендерної рівності у сфері праці та зайнятості.

Гендерна рівність у сфері освіти. Рівний доступ до освіти. Створення гендерно-чутливого освітнього середовища. Гендерно-орієнтовані навчальні програми та методи викладання. Підготовка педагогічних кадрів з гендерних питань. Боротьба з гендерними стереотипами та упередженнями в освіті. Гендерна рівність як ключовий фактор стійкого розвитку. Інтеграція гендерної рівності до Цілей сталого розвитку?

Гендерна рівність у сфері охорони здоров'я. Рівний доступ до медичних послуг для чоловіків та жінок. Гендерно-чутливе надання медичних послуг. Захист репродуктивних прав жінок. Гендерно-орієнтована медична допомога. Підготовка медичних кадрів з гендерних питань. Вплив гендерної нерівності на здоров'я та благополуччя. Заходи щодо покращення здоров'я та благополуччя чоловіків та жінок. Гендерний підхід до

профілактики захворювань та пропаганди здорового способу життя.

Гендерна рівність у сфері запобігання та протидії насильству. Гендерно-орієнтовані програми запобігання насильству. Підвищення обізнаності про гендерно обумовлене насильство. Навчання з гендерних питань для фахівців, які працюють з жертвами насильства. Захист жертв насильства. Кримінальне переслідування кривдників. Надання допомоги та підтримки жертвам насильства. Поняття та форми гендерно обумовленого насильства. Особливості гендерно обумовленого насильства в Україні

Практичне заняття (4 год.):

1. Гендерна рівність у політичній сфері
2. Гендерна рівність у сфері сім'ї, молоді та спорту
3. Гендерна рівність у сфері праці та зайнятості
4. Гендерна рівність у сфері освіти
5. Гендерна рівність у сфері охорони здоров'я
6. Гендерна рівність у сфері запобігання та протидії насильству
7. Гендерний аспект прав людини

Тема 4: Захист від гендерно обумовленого насильства

Визначення гендерно обумовленого насильства (ГОН) та його поширеність у світі та Україні. Негативний вплив ГОН на життя людей та суспільство в цілому. Важливість комплексного підходу до захисту від ГОН. Поняття та види гендерно обумовленого насильства. Типологія ГОН: фізичне, психологічне, сексуальне, економічне. Специфіка ГОН щодо жінок, дітей, чоловіків та ЛГБТ-спільноти. Фактори ризику та наслідки ГОН для жертв.

Правові засади захисту від гендерно обумовленого насильства. Міжнародні стандарти: Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), Стамбульська конвенція. Національне законодавство: Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", Кримінальний кодекс України. Роль правоохоронних органів, судів та інших державних інституцій у захисті від ГОН.

Інституційні механізми захисту від гендерно обумовленого насильства. Спеціалізовані служби допомоги жертвам ГОН: Національна гаряча лінія з питань домашнього насильства, центри соціальних послуг, центри допомоги жертвам сексуального насильства. Роль громадських організацій у боротьбі з ГОН та підтримці жертв. Співпраця різних зацікавлених сторін у забезпеченні комплексного захисту від ГОН.

Заходи щодо запобігання гендерно обумовленому насильству. Просвітницька та інформаційна робота з питань гендерної рівності та запобігання ГОН. Зміна гендерних стереотипів та упереджень у суспільстві. Підтримка та розширення можливостей жінок та інших вразливих груп. Запровадження програм з гендерної освіти та виховання

Допомога жертвам гендерно обумовленого насильства. Психосоціальна допомога та психотерапія. Юридична консультація та представництво. Медична допомога та реабілітація. Економічна та соціальна підтримка. Захист від повторного насильства.

Практичне заняття (4 год.):

1. Поняття та види гендерно обумовленого насильства
2. Правові засади захисту від гендерно обумовленого насильства
3. Інституційні механізми захисту від гендерно обумовленого насильства
4. Заходи щодо запобігання гендерно обумовленому насильству
5. Допомога жертвам гендерно обумовленого насильства

Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

Тематика індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

1. Механізми формування й реалізації державної гендерної політики.
2. Роль гендерної політики у соціально-економічному розвитку.
3. Виклики та завдання гендерної політики в Україні.
4. Конституційні принципи гендерної рівності в Україні.
5. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад.
6. Як механізми місцевих та парламентських виборів в Україні дозволяють реалізувати права жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень.
7. Національний механізм з протидії домашньому та гендерно-обумовленому насильству в Україні.
8. Юридична відповідальність за дискримінацію, домашнє та гендерно-обумовлене насильство та сексизм в Україні та світі.
9. Роль ЄСПЛ у становленні принципів гендерної рівності та недискримінації.
10. Поняття множинної дискримінації.
11. Механізми забезпечення гендерної рівності у політичній сфері.
12. Гендерна рівність у трудових правовідносинах.
13. Політичні аспекти гендерної рівності у сфері освіти.
14. Гарантії гендерної рівності у сфері охорони здоров'я.
15. Механізми запобігання та протидії гендерно обумовленому насильству.
16. Як гендерний аспект впливає на реалізацію прав людини?
17. Забезпечення рівних прав та можливостей у Збройних силах України та Національній поліції України.
18. Забезпечення прав жінок та чоловіків в умовах збройної агресії та захист прав вразливих груп населення.

19. Порівняльний аналіз представництва жінок та чоловіків у громадських рухах, політичних партіях та об'єднаннях України.

20. Формування гендерної культури у державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за допомогою культури, освіти та права.

21. Запровадження гендерно орієнтованого бюджетування в об'єднаних територіальних громадах України.

22. Зміст і основні ознаки комплексного підходу до вирішення проблем гендерної рівності на місцевому рівні.

23. Запровадження спеціальних механізмів гендерної політики у ЄС та США.

24. Партнерство Біарріц з утвердження гендерної рівності.

25. Роль права у формуванні політики гендерної рівності.

26. Вплив медіа на формування гендерних стереотипів у сучасному суспільстві.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	20	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	15	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	12	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

У пп. 8 п. 3.3. Положення Про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті будівництва і архітектури, затвердженого Вченою радою КНУБА (протокол №9 від 26.06.2023 р.) визначено вимоги до самостійної роботи здобувача, а саме: Самостійна робота здобувача є основним засобом засвоєння освітнього матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

До самостійної роботи здобувача належить: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка до підсумкового контролю, науково-

дослідна робота. Враховуючи тижневе навчальне навантаження здобувачів відповідно до навчального курсу, щотижнева самостійна робота має бути в межах 16–30 годин.

Для забезпечення збалансованості самостійної роботи здобувача з матеріалом вибіркового компоненту “Гендерна політика”, мінімальна кількість годин самостійної роботи розраховується виходячи з наступних норм часу:

Вид роботи	Кількість годин за нормами часу	Кількість годин за навчальним планом	Норми часу
опрацювання матеріалу лекцій	0,5 год на 2 год лекції	14	3,5
підготовка до практичного заняття	0,5 год на 2 год практичного заняття	16	4
опрацювання окремих тем робочої програми, які не викладаються на лекціях	визначається обсягом тем, винесених на самостійне опрацювання	-	-
підготовка контрольної роботи, реферату	6 год	1	6
підготовка до модульної контрольної роботи	2 год	1	2
підготовка до заліку	6 год	1	6

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці КНУБА, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (іспит, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); презентації результатів виконання завдань та досліджень; та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;

- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;

- ступінь сформованості умінь поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;

- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;

- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;

- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, вміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення екзаменаційної сесії. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів для дисципліни

Поточне оцінювання		Інд. робота	Сума балів
Змістові модулі			

ЗМ1	ЗМ2		
30	40	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Державна гендерна політика в Україні.
2. Соціально-правові аспекти гендерної політики в Україні.
3. Національний механізм забезпечення гендерної рівності в Україні.
4. Проблеми гендерної рівності у діяльності інститутів громадянського суспільства.
5. Система державного управління як інструмент формування і реалізації державної гендерної політики.
6. Проблеми впровадження принципу гендерної рівності у діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування.
7. Актуальність гендерної освіти державних службовців і працівників органів місцевого самоврядування.
8. Гендерно-правова експертиза законодавства.
9. Міжнародні правові механізми та закордонний досвід правового забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.
10. Концептуальні підходи до визначення поняття «гендерна політика».

11. Поняття гендерних стереотипів, їх вплив на формування дискримінації за ознакою статі як явища.
12. Трансформація суспільного бачення гендерної рівності та її етапи.
13. Роль гендерної рівності в аспекті формування та розвитку сучасних демократій.
14. Принципи гендерної політики в системі публічного управління.
15. Стратегії гендерної політики (політика позитивних дій, антидискримінаційна політика, гендерний мейнстрімінг).
16. Характерні особливості гендерної політики в Україні та за кордоном.
17. Державне регулювання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні.
18. Інтеграція гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів.
19. Державне забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері праці та соціального забезпечення.
20. Міжнародні документи та зобов'язання України щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
21. Міжнародні норми та стандарти гендерної рівності у сфері праці Міжнародної організації праці (МОП).
22. Роль медіа у формуванні культури гендерної рівності.
23. Сучасний стан участі жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні.
24. Роль громадських об'єднань у формуванні та реалізації гендерної політики.
25. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування як потенціал та можливості для реалізації гендерної рівності
26. Гендерний підхід в діяльності органів місцевої влади.
27. Конвенція ООН з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок.
28. Значення Стамбульської конвенції у процесі протидії домашньому та гендерно-обумовленому насильству.
29. Поняття дискримінації за ознакою статі та правові механізми боротьби із цим явищем.
30. Гендерний аналіз як інструмент впровадження гендерних підходів у державну політику.
31. Становлення суспільства гендерної рівності як світова стратегія.
32. Міжнародні механізми забезпечення гендерної рівності.
33. Конституційне забезпечення рівних прав та можливостей у національних суспільствах.
34. Інструменти вимірювання гендерної нерівності.
35. Гендерна рівність як одна із цінностей Європейського Союзу.
36. Принципи гендерної рівності в законодавстві ЄС.
37. Подвійний підхід у гендерній політиці ЄС (гендерна пріоритетизація і спеціальні заходи).
38. Інституційне забезпечення гендерної рівності у ЄС.
39. Роль Ради Європи у забезпеченні рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Підручники та навчальні посібники

1. Бакумов О.С., Варунц Л.Д., Войціховський А.В., Гудзь Т. І. та ін. Права людини у міжнародному праві : підручник. За заг. ред. А.В. Войціховського. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с.
2. Колодій М., Кисельова О., Рябушенко Н., Цюпа О. Застосування гендерно

орієнтованого підходу в бюджетному процесі : навч. посіб. Київ : Віваріо, 2020. 132 с.

3. Марценюк Т. Гендерна рівність та недискримінація на практиці. К.: Комора, 2021. 176 с.

4. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ, 2018. 204 с.

Нормативно-правові акти

1. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг.ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Сулова. Київ, 2020. 186 с. URL: <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3135> (дата звернення: 01.06.2024).

2. Конституція України від 28.06.1996 р. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон від 08.09.2005 р. №2866. Редакція від 07.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон від 06.09.2012 р. №5207. Редакція від 30.05.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон від 07.12.2017 р. №2229. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

6. Виборчий кодекс України: Закон від 19.12.2019 р. №396. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/396-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

8. Положення про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 р. №390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

9. Державна стратегія забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року: затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 р. №752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#n2 (дата звернення: 01.06.2024).

11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 01.06.2024).

12. Пекінська декларація, прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text (дата звернення: 01.06.2024).

13. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 01.06.2024).

Монографії, наукові статті, довідники

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини : навчально-методичний посібник. Київ : Фенікс, 2019. 194 с.

2. Гендерна рівність та права жінок : Практично-методичний посібник викладача. Асоціація жінок-юристок «Юрфем», 2020. 168 с.
3. Гендерна рівність: міфи, факти та державна політика : Посібник для народних депутатів України. UNDP Україна, 2020. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications> (дата звернення: 01.06.2024).
4. Голуб О.А. Гендерна рівність як один із проявів принципу рівності у праві. *Юриспруденція у сучасному інформаційному просторі*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, НАУ, 1 березня 2019 р. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2019. С. 52-54. URL: <http://surl.li/lnozm> (дата звернення: 01.06.2024).
5. Голуб О.А. Сексуальне насильство як один із засобів ведення війни РФ проти України: гендерно-правовий аспект. Науковий полілог «Україна: держава і нація» / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2022. С. 167-170.
6. Голуб О.А. Теоретичні аспекти соціального та правового регулювання гендерних відносин. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2019. №3 (52). С. 33-39.
7. Голуб О.А. Щодо типів правового регулювання гендерних відносин. *Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20 квітня 2021 р.). НАПрН України. С. 36-38. URL: <http://surl.li/lnpdl> (дата звернення: 01.12.2022).
8. Голуб О., Володько О., Корнієнко Г. Участь молодих жінок та дівчат із груп у несприятливому становищі у процесах розробки та прийняття рішень на місцевому рівні: практичний посібник. Видавництво Ради Європи (F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int>). Рада Європи, березень 2020 р. URL: <https://rm.coe.int/young-women-ukr-web/1680a016e5> (дата звернення: 01.12.2022).
9. Голуб О., Кузьменко Є. Висвітлення соціальних прав та вразливих груп в українських медіа. Видано Радою Європи. F-67075 Strasbourg CEDEX. Рада Європи, жовтень 2020 р. URL: <https://rm.coe.int/manual-coverage-of-social-rights-and-vulnerable-groups-in-the-ukrainia/1680a06168> (дата звернення: 01.12.2022).
10. Голуб О., Романюк П. Аналітичний огляд судової практики з вирішення спорів щодо дотримання гендерної квоти під час місцевих виборів 2020 року. Видавництво Ради Європи (F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int>). URL: <https://rm.coe.int/review-of-judicial-practice/1680a39e80> (дата звернення: 01.06.2024).
11. Камінська Н.В. Забезпечення гендерної рівності: проблеми теорії та практики. К.: КНТ, 2019. 160 с.
12. КОМПАС: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Друге видання, переглянуте, 2020. URL: <https://rm.coe.int/compass-2020-ukr-yfdua/1680a23873> (дата звернення: 01.06.2024).
13. Левченко К.Б. Гендерне тяжіння: виклики та рішення. К.: Фоліо, 2019. 320 с.
14. Марценюк Т. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4148/Martseniuk_henderna_polityka.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 01.06.2024).
15. Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. К. : Логос, 2010. 320 с.
16. Практичний посібник з проведення гендерно-правової експертизи актів законодавства та проектів нормативно-правових актів. Проект ООН Жінки «Гендерна рівність у центрі реформ, миру та безпеки», 2020. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/2_viddilugender (дата звернення: 01.06.2024).
17. Теоретико-методологічні та соціокультурні засади гендерної політики: світовий та вітчизняний досвід : навч.-метод. посіб. Уклад. Н.І. Земзюліна. Черкаси : ЧНУ

ім. Б. Хмельницького, 2012. 04 с.

18. Українські жінки в горнилі модернізації. Під заг. редакцією Оксани Кісь. Харків: Видавництво КСД, 2017. 304 с.

19. Урядовий уповноважений України з питань гендерної політики про Стратегію гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/-ull/16808af4cb> (дата звернення: 01.06.2024).

20. Участь жінок у політиці та прийняття рішень на місцевому рівні: досвід, виклики і потреби. UNDP Україна, 2020. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-UA-Deputatka.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

21. Tucker E. Feminist Political Theory. URL: <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3135#section-2> (дата звернення: 01.06.2022).

Відеоматеріали

1. Що таке гендерні стереотипи. URL: <https://youtu.be/EitJ5X5SduI> (дата звернення: 01.06.2024).

2. Природні права людини. URL: <https://youtu.be/O2IhB1hSKQ> (дата звернення: 01.06.2024).

3. Що таке гендерно чутлива послуга? URL: <https://youtu.be/38MkNUBdl4A> (дата звернення: 01.06.2024).

4. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини. URL: <https://youtu.be/A4nRhSyyZ2c> (дата звернення: 01.06.2024).

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>;
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

2. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua>

3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Конституційний суд України. URL: <http://www.ccu.gov.ua>

5. Верховний суд України. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

6. Вищий адміністративний суд України. URL: <http://www.vasu.gov.ua>

7. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.kiev.ua>

8. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>

9. Міністерство соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.gov.ua>

10. Міжнародна організація праці. URL: <http://www.ilo.org>.

11. Рада Європи. URL: <http://www.coe.int>

12. Права людини. Ресурс Ради Європи. URL: <http://www.humanrights.coe.int>

13. Європейський суд з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int>

14. Український портал практики Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.eurocourt.org.ua>

15. Європейська соціальна хартія. URL: <http://www.chartesociale.coe.int>

16. Європейський Союз. URL: <http://europa.eu.int/index-en.htm>

17. Інформаційний портал «Гендер в деталях». URL: <https://genderindetail.org.ua/>.

18. Національна гаряча лінія з питань домашнього насильства. URL: https://ukraine.unfpa.org/uk/GBV_hotline

19. Сайт ООН Жінки. URL: <https://www.unwomen.org/en>

20. Українська правова фундація. URL: <https://ulaf.org.ua/>